

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДНІПРОВСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ
КАФЕДРА ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

Завідувачка кафедри,

к.е.н., доцент

_____ **О.М. Губарик**

« ____ » _____ **2025 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**Удосконалення механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки
підприємства**

**Виконала: здобувачка вищої освітньо-професійної програми
«Управління фінансово-економічною безпекою»
зі спеціальності
073 «Менеджмент»**

Анастасія БОЙКО

Керівник: доц. Людмила ВОЛЧАНСЬКА

Дніпро – 2025

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічної безпеки
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною безпекою»
Спеціальність 073 «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ
В. о. завідувача кафедри
Ольга ГУБАРИК
«_____» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачки вищої освіти

БОЙКО АНАСТАСІЇ ІГОРІВНИ

- 1. Тема дипломної роботи** «Удосконалення механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства»
- 2. Керівник роботи** Волчанська Людмила Валентинівна, к.е.н., доцент
затвержені наказом ДДАЕУ від «14» жовтня 2025 р. № 3070.
- 3. Строк подання здобувачем роботи** – 12 грудня 2025 р.
- 4. Вихідні дані до роботи:** інструктивні матеріали щодо управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства, річні фінансові звіти ФГ «Ярослава» Синельниківського району Дніпропетровської області за 2020-2024 роки.
- 5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** 1. Теоретичні основи механізму забезпечення фінансово-економічною безпекою підприємства 2. Концепція механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства 3. Забезпечення механізму фінансово-економічної безпеки для удосконалення управління підприємства.
- 6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).** Система функціональних цілей та індикаторів ефективності управління фінансовою безпекою підприємства. 2. Схема управління фінансовою безпекою підприємства. 3. Елементи механізму управління фінансовою безпекою на підприємстві. 4. Семантична характеристика поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства». 5. Функціональна структура механізму управління фінансовою безпекою підприємства. 6. Схема взаємозв'язку механізмів економічного регулювання 7. Склад і структура угідь земельних ФГ «Ярослава». 8. Склад та пропорційна структура продукції у ФГ «Ярослава» 9. Динаміка коефіцієнта спеціалізації ФГ «Ярослава». 10. Концептуальна модель забезпечення фінансової безпеки підприємства з послідовністю етапів її реалізації 11. Система забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах мінливого зовнішнього середовища 12. Основні показники ліквідності ФГ «Ярослава» за 2022–2024 рр.. 13. Динаміка основних показників ліквідності ФГ «Ярослава» за 2022–2024 рр.. 14. Основні показники платоспроможності ФГ «Ярослава». 15. Залежність показників фінансової

стійкості ФГ «Ярослава» від наявності власних коштів. 16. Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства. 17. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах динамічності зовнішнього середовища. 18. Система індикаторів оцінювання ризиків та загроз фінансово-економічній безпеці ФГ «Ярослава».

1. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

2. Дата видачі завдання 10 травня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи механізму забезпечення фінансово-економічною безпекою підприємства	Травень 2025 р.	
2	Концепція механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	Червень 2025 р.	
3	Забезпечення механізму фінансово-економічної безпеки для удосконалення управління підприємства	Вересень 2025р.	
5	Висновки і пропозиції	Жовтень 2025 р.	
6	Оформлення дипломної роботи	Листопад 2025 р.	

Здобувач

_____ (підпис)

Бойко А.І.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ (підпис)

Волчанська Л.В.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Сутність та складові фінансового механізму фінансово-економічної безпеки підприємства	9
1.2. Елементи механізму управління фінансовою безпекою на підприємстві	11
1.3 Напрями та механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	14
Висновки до першого розділу	18
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	19
2.1. Організаційно-економічна характеристика ФГ «Ярослава» Синельниківського району Дніпропетровської області	19
2.2. Концептуальні засади механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства та аналіз його фінансового стану	23
2.3. Економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств при нестабільності зовнішнього середовища	31
2.4. Оцінювання ризиків та загроз фінансово-економічної безпеки підприємства та підходи до їх мінімізації	34
Висновки до другого розділу	38
РОЗДІЛ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА	39
3.1. Стратегія управління фінансовою безпекою підприємства	39
3.2 Формування ефективної системи забезпечення фінансової безпеки ФГ «Ярослава»	42
3.3 Механізм забезпечення економічної безпеки для підтримки сталого розвитку фінансової системи в умовах цифровізації економіки	45
Висновки до третього розділу	49
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства».

Кваліфікаційна робота: 52 ст., 13 рис., 10 табл., 63 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є фінансово-економічні процеси на підприємстві, які впливають на його фінансову стабільність, ліквідність та здатність протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Предметом дослідження є механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, включаючи організаційні, економічні та управлінські інструменти, що сприяють підвищенню стійкості та ефективності діяльності підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів фінансово-економічної безпеки підприємства та розробка ефективних механізмів її забезпечення для підвищення стійкості підприємства до фінансових ризиків, оптимізації використання ресурсів та зміцнення його економічного положення в умовах сучасної ринкової економіки.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у комплексному підході до удосконалення механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, який поєднує теоретичні положення та практичні рекомендації. Розроблено концептуальні підходи до оцінки фінансових ризиків, формування ефективної системи управління фінансовою безпекою та застосування цифрових технологій для моніторингу фінансового стану.

АНОТАЦІЯ

УДОСКОНАЛЕННЯ, МЕХАНІЗМИ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ПІДПРИЄМСТВО.

ABSTRACT

IMPROVEMENT, MECHANISMS, SECURITY, FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY, ENTERPRISE.

СКОРОЧЕННЯ

- Управління фінансово-економічною безпекою- уфєб
- Фінансова безпека- фін. безп.
- Забезпечення фінансової безпеки-забезп.фін.безп.

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансово-економічна безпека підприємства є ключовим чинником його стабільного функціонування та розвитку в умовах ринкової економіки. Сучасне економічне середовище характеризується високою конкуренцією, динамічними змінами ринкових цін, коливаннями валютного курсу, нестабільністю податкового та законодавчого регулювання, а також ризиками фінансового шахрайства. У таких умовах ефективне управління фінансово-економічною безпекою стає необхідною передумовою збереження активів, забезпечення ліквідності та підвищення стійкості підприємства до негативних впливів внутрішніх та зовнішніх факторів.

Актуальність удосконалення механізмів фінансово-економічної безпеки зумовлена потребою підприємств оперативно реагувати на ризики, запобігати фінансовим втратам, оптимізувати структуру капіталу та підвищувати ефективність використання ресурсів. Крім того, сучасні тенденції цифровізації та автоматизації управлінських процесів створюють додаткові можливості, але й нові загрози, що потребують розробки комплексних механізмів контролю, моніторингу та аналізу фінансового стану підприємства.

Таким чином, дослідження шляхів удосконалення механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки є актуальним і має практичне значення для підвищення ефективності корпоративного управління, зменшення фінансових ризиків та забезпечення стабільного розвитку підприємства в умовах сучасної економічної кон'юнктури.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних і практичних аспектів фінансово-економічної безпеки підприємства, а також розроблення ефективних механізмів її забезпечення з метою підвищення стійкості до фінансових ризиків, оптимізації ресурсного використання та зміцнення економічних позицій підприємства в умовах сучасної ринкової економіки.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та визначити її основні складові;
- проаналізувати елементи механізму управління фінансовою безпекою на підприємстві та їх взаємозв'язок;
- визначити напрями та механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки, що підвищують стабільність та ефективність діяльності підприємства;
- провести організаційно-економічну характеристику ФГ «Ярослава» Синельниківського району Дніпропетровської області;
- оцінити організацію роботи служби економічної безпеки підприємства та проаналізувати її склад за окремими функціональними компонентами;
- розробити концепцію механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства та провести аналіз його фінансового стану;
- дослідити економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах нестабільності зовнішнього середовища та визначити шляхи підвищення стійкості підприємства;
- розробити стратегію управління фінансовою безпекою підприємства, спрямовану на зниження фінансових ризиків та підвищення ефективності діяльності;
- сформувати ефективну систему забезпечення фінансової безпеки ФГ «Ярослава», що інтегрує внутрішні та зовнішні ресурси;
- проаналізувати механізм забезпечення економічної безпеки у сфері сталого розвитку фінансової системи держави в умовах цифровізації економіки.

Об'єктом дослідження є фінансово-економічні процеси на підприємстві, які впливають на його фінансову стабільність, ліквідність та здатність протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Предметом дослідження є механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, включаючи організаційні, економічні та управлінські інструменти, що сприяють підвищенню стійкості та ефективності діяльності підприємства.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано такі методи дослідження: монографічний, розрахунково-конструктивний, математико-економічний, економіко-статистичний, системний підхід, горизонтальний і вертикальний аналіз, методика фінансових коефіцієнтів, а також інші економічні інструменти аналізу.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у комплексному підході до удосконалення механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, який поєднує теоретичні положення та практичні рекомендації. Розроблено концептуальні підходи до оцінки фінансових ризиків, формування ефективної системи управління фінансовою безпекою та застосування цифрових технологій для моніторингу фінансового стану. Також удосконалено методичні рекомендації щодо інтеграції внутрішніх і зовнішніх заходів безпеки, що дозволяє підвищити стійкість підприємства до негативного впливу нестабільного економічного середовища та ризиків фінансових втрат.

Практичне застосування запропонованих автором пропозицій може бути використане для підвищення ефективності управління фінансово-економічною безпекою підприємств, зокрема: рекомендації щодо формування системи внутрішнього контролю, оцінки фінансових ризиків та оптимізації використання ресурсів можуть бути застосовані для удосконалення роботи служби економічної безпеки ФГ «Ярослава» та аналогічних сільськогосподарських підприємств. Практичне впровадження рекомендацій дозволяє підвищити фінансову стійкість підприємства, зменшити ймовірність негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, а також сприяє оптимізації управлінських процесів і підвищенню загальної ефективності діяльності.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» на базі Дніпровського державного аграрно-економічного університету 22-23 жовтня 2025 р.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку та пропозицій, списку використаних джерел. Робота викладена на 52 сторінках, містить 10 таблиць, 13 рисунків. Список використаних джерел містить 63 найменувань

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та складові фінансового механізму фінансово-економічної безпеки підприємства

Огляд наукових джерел показує відсутність консенсусу серед дослідників щодо сутності фінансової безпеки підприємства. Згідно з [1], фін.безп. — це здатність підприємства оптимізувати джерела формування фінансових ресурсів під час господарської та фінансової діяльності, забезпечуючи захист фінансових інтересів від реальних і потенційних загроз як зовнішнього, так і внутрішнього походження. Такий підхід створює основу для формування, збереження та нарощування ринкової вартості компанії. Водночас, для розробки ефективного механізму управління фінансовою безпекою на базі цього визначення необхідно чітко розмежувати поняття «механізм» та «механізм управління».

У економічній літературі трактування терміна «механізм» та його компонентів варіюється. В Економічній енциклопедії під редакцією С. Мочерного [38] його розглядають у двох вимірах: як систему або спосіб організації певного виду діяльності та як сукупність взаємопов'язаних елементів і ланок, що забезпечують їхню активацію.

За Т. Андрєєвою, механізм управління фінансовою безпекою являє собою комплекс інструментів, а також систему їх організації, застосування та контролю, спрямованих на досягнення максимального рівня економічної безпеки підприємства [3]. К. Горячева визначає його як інтеграцію процесу управління та відповідної системи управління [4].

Дискусійним аспектом залишається саме склад механізму управління фінансовою безпекою. За В. В. Шликовим, будь-який механізм безпеки охоплює взаємодію цілей, функцій, принципів і методів, що гарантує ефективність системи [50]. Повнішим видається підхід [8], де до нього

включають економічні закономірності, цілі та задачі управління, функції управління, організаційну структуру, принципи, методи, ресурси, техніку і технологію управління, а також критерії оцінки ефективності системи.

Підходи до трактування фінансової безпеки підприємства класифікують за видами [6 7]: захисний акцентує стан захищеності фінансових інтересів; ресурсно-функціональний - ефективне використання ресурсів; ризиковий - управління фінансовими ризиками; стратегічний - самостійне формування та реалізацію фінансової стратегії; комплексний - інтеграцію всіх попередніх.

Таким чином, фін.безп. постає як стан захищеності фінансових ресурсів, забезпечуваний спеціалізованою підсистемою управління, що розробляє та впроваджує стратегію захисту інтересів підприємства з урахуванням загроз, ризиків і викликів.

У ризиково-стратегічному вимірі підприємство на стратегічному рівні має гарантувати високу ефективність виробництва, управління ресурсами та мінімізацію ризиків на всіх етапах діяльності. З цього випливають основні цілі управління фінансовою безпекою, ілюстровані на рис. 1.1.

З метою створення інструментарію для оптимального управління фінансовою безпекою та підвищення ринкової довіри Картузов Є. П. запропонував механізм із численними компонентами, який, однак, ближчий до плану дій, ніж до повноцінного механізму управління досліджуваним феноменом [9].

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства досягає максимальної ефективності за умови посилення мотивації персоналу до підвищення продуктивності праці. У такому механізмі гармонізація інтересів учасників забезпечується підбором методів і ресурсів управління з урахуванням ключових факторів впливу.

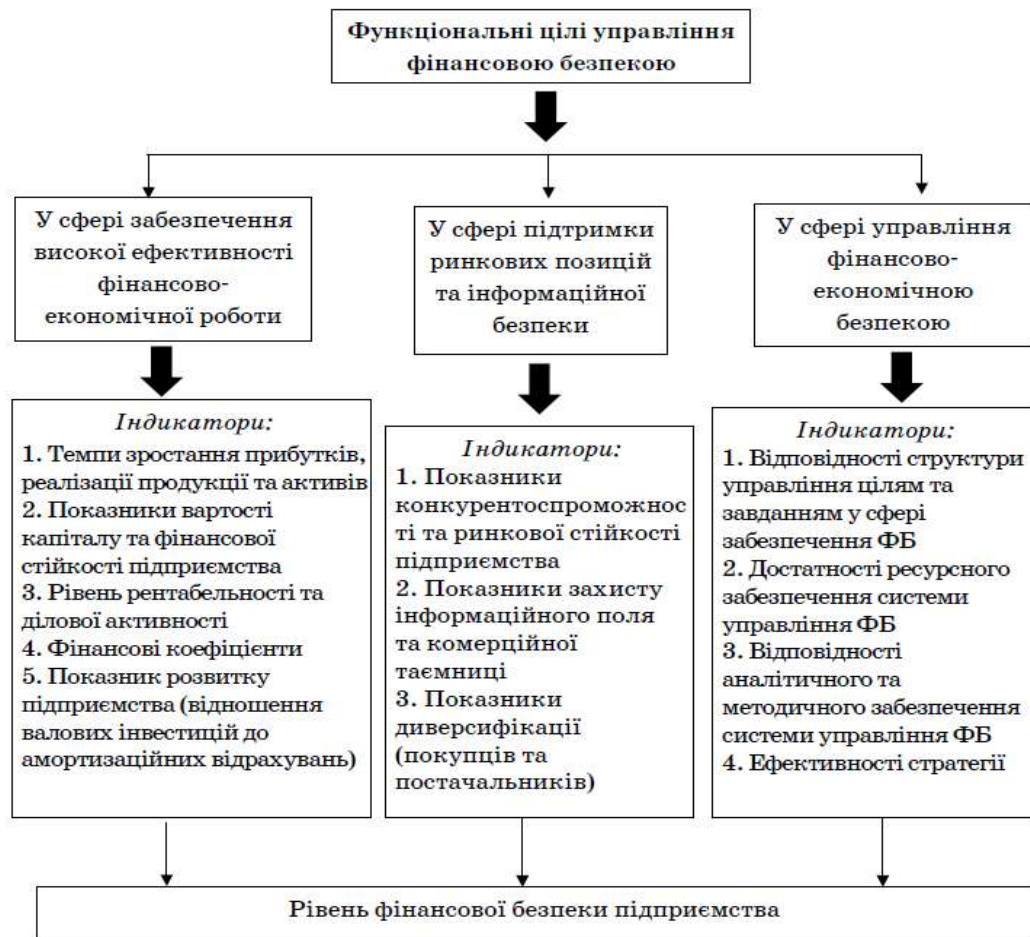

Рис. 1.1. Система функціональних цілей та індикаторів ефективності управління фінансовою безпекою підприємства

За відсутності узгодженості інтересів неможливий ефективний вплив на реалізацію пріоритетного інтересу та досягнення системи фінансових цілей суб'єкта господарювання.

1.2. Елементи механізму управління фінансовою безпекою на підприємстві

Ключовим елементом забезп.фін.безп.підприємства є організація її управління. Під управлінням фінансовою безпекою розуміють свідомий і цілеспрямований вплив суб'єктів управління підприємством та його

системою безпеки на об'єкти безпеки, спрямований на зниження рівня загроз і ризиків, а також запобігання негативним наслідкам фінансової діяльності [19]. Фінансово-захисний контур підприємства рис.1.2.

Рис.1.2. Фінансово-захисний контур підприємства

Для ефективного забезп.фін.безп.підприємства необхідним є чітко структурований і комплексний механізм управління, який охоплює всі ключові аспекти фінансової діяльності. Такий механізм виступає сукупністю взаємопов'язаних елементів, що дозволяють своєчасно виявляти, оцінювати та нейтралізувати фінансові загрози, а також формувати стійкий фінансовий стан у довгостроковій перспективі.

Структуру механізму управління фінансовою безпекою формують як організаційно-управлінські, так і інструментально-методичні компоненти, які забезпечують цілеспрямований вплив на фінансові процеси. Кожен з елементів виконує свою специфічну функцію, але лише в системній взаємодії вони здатні гарантувати досягнення необхідного рівня фінансової захищеності підприємства.

На рисунку 1.3 компоненти механізму управління фінансовою

безпекою підприємства, де виділено основні блоки та зв'язки між ними, що дає змогу візуально представити логіку й послідовність управлінських дій у сфері фінансової безпеки [25].

Рис. 1.3. Компоненти механізму управління фінансовою безпекою підприємства

Ринковий механізм формування фінансової безпеки підприємства виникає в середовищі фінансового ринку, де взаємодія суб'єктів господарювання з інвесторами, кредиторами, постачальниками та іншими учасниками визначає доступність і вартість фінансових ресурсів. Цей механізм ґрунтується на принципах конкуренції, прозорості інформації та ринкового ціноутворення, що дозволяє підприємству оптимізувати структуру капіталу, мінімізувати витрати на залучення коштів і підвищувати свою інвестиційну привабливість. У такому контексті фін.безп. перетворюється на результат ефективного позиціонування підприємства на ринку капіталу [46].

Ключову роль у ринковому механізмі відіграють інструменти фінансового ринку, такі як акції, облігації, кредити, деривативи та лізингові операції, які забезпечують гнучкість у формуванні джерел фінансування. Підприємство, здатне адаптуватися до коливань процентних ставок, валютних курсів і ринкових настроїв, отримує конкурентну перевагу у підтриманні ліквідності та платоспроможності. Водночас, недостатня

диверсифікація джерел фінансування або надмірна залежність від короткострокових запозичень може стати джерелом системних ризиків.

Важливим елементом ринкового механізму є інформаційна прозорість і кредитний рейтинг підприємства, які формують довіру з боку інвесторів і фінансових установ. Регулярне розкриття фінансової звітності, дотримання стандартів корпоративного управління та активна комунікація з ринком сприяють зниженню вартості капіталу та підвищенню стійкості до зовнішніх шоків. У цьому аспекті фін.безп. стає не лише внутрішньою функцією управління, а й зовнішнім сигналом ринкової надійності.

Отже, інтеграція підприємства у фінансовий ринок перетворює механізм управління безпекою на динамічну систему, що постійно адаптується до змін макроекономічного середовища, регуляторних вимог і поведінки конкурентів. Ефективне використання ринкових можливостей дозволяє не тільки захищати поточний фінансовий стан, але й створювати передумови для стратегічного зростання, забезпечуючи довгострокову фінансову стійкість і незалежність.

1.3. Напрями та механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Механізм забезп.фін.безп.підприємства являє собою інтегровану систему організаційних, фінансових і правових інструментів, спрямованих на своєчасне виявлення, запобігання, нейтралізацію та усунення загроз фінансовій стабільності. Цей механізм сприяє підтриманню фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та довгострокової фінансової незалежності підприємства, оптимальному залученню й ефективному використанню фінансових ресурсів, ідентифікації внутрішніх і зовнішніх ризиків з розробкою заходів для їх оперативного подолання, самостійному формуванню та реалізації фінансової стратегії, забезпеченню гнучкості в

прийнятті рішень і захисту інтересів власників. У табл. 1.1 подано схематичне уявлення поняття «механізм забезп.фін.безп.підприємства». Аналіз даних таблиці свідчить про тісний взаємозв'язок між механізмом і фінансовою безпекою, де остання виступає індикатором ефективності першого, а механізм - інструментом досягнення її максимального рівня. Отже, механізм забезп.фін.безп.підприємства (ФБП) ілюструється на рис. 1.4 [25]. Ефективне забезп.фін.безп.підприємств в умовах сучасної економіки України вимагає системного підходу.

Тому ключовим завданням є розробка механізму управління фінансовою безпекою підприємств як втілення комплексного підходу до побудови такої системи.

Важливим напрямом вивчення механізму управління фінансовою безпекою підприємства є аналіз його функцій.

Таблиця 1.1

Змістова характеристика поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства»

Поняття	Об'єкт управління	Призначення	Зміст поняття
Механізм	Показники ефективності використання ресурсів підприємства	Формування умов для гарантування фінансової безпеки	Інструмент або спосіб досягнення та підтримки фінансової безпеки підприємства
Фін.безп. підприємства	Фінансові ресурси підприємства	Відображення результативності використання ресурсів у поточному періоді та перспектив забезпечення стратегічних інтересів	Стан оптимального використання фінансових ресурсів, що забезпечує реалізацію та захист фінансових інтересів підприємства як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі
Механізм забезп.фін.безп. підприємства	Показники ефективності використання фінансових ресурсів	Забезпечення прибутку, достатнього для збереження фінансової безпеки	Комплекс організаційних, фінансових і правових інструментів, спрямованих на оперативне виявлення, запобігання, нейтралізацію та усунення загроз фінансовій безпеці підприємства

Основні функції цього механізму охоплюють планування (включаючи програмування та прогнозування), організацію, регулювання, стимулювання та контроль.

Система, що інтегрує всі зазначені компоненти, здатна гарантувати фінансову безпеку лише за умови ефективного виявлення потенційних загроз і розробки превентивних заходів для їх нейтралізації.

Для підтримки власної фінансової безпеки підприємствам слід активно розвиватися, створюючи нові робочі місця та впроваджуючи диверсифікацію як у виробничій, так і у фінансовій сферах, що сприятиме стабільному зростанню прибутку.

Забезп.фін.безп.є невід'ємною частиною управлінської діяльності, оскільки дані, зібрані спеціалізованим внутрішнім підрозділом, слугують основою для прийняття керівництвом обґрунтованих тактичних і стратегічних рішень. Це забезпечує внутрішній контроль, професійну оцінку фінансової діяльності та оперативне реагування на внутрішні й зовнішні загрози.

Рис. 1.4. Функціональний склад механізму управління фінансовою безпекою підприємства

У структурі механізму управління фінансовою безпекою підприємства доцільно враховувати його взаємозв'язок із фінансовою безпекою держави, що вимагає демонстрації впливу інших механізмів економічного регулювання на цей механізм (рис.1.5).

Процес забезп.фін.безп.підприємства можна трактувати як комплексне запобігання втратам, спричиненим негативними впливами на економічну безпеку в різних аспектах фінансово-господарської діяльності.

Основні загрози фінансовій безпеці підприємства класифікуються за різними критеріями, включаючи економічні, виробничі, соціальні та правові аспекти. Вони можуть бути зумовлені як об'єктивними обставинами, так і суб'єктивними факторами, що зумовлює необхідність багатостороннього аналізу під час оцінки фінансової безпеки.

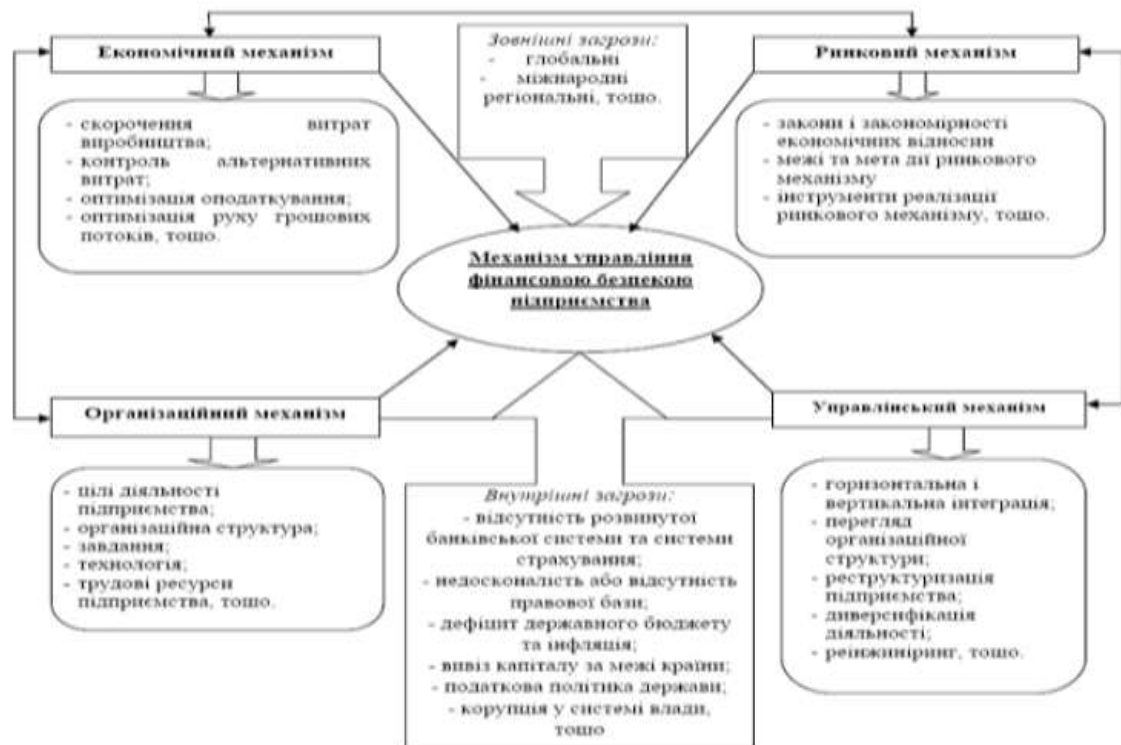

Рис. 1.5. Схема взаємозв'язку механізмів економічного регулювання

У сучасних економічних умовах існує численність загроз, що посягають на фінансові інтереси підприємства та здатні в довгостроковій

перспективі підірвати його фінансову стійкість, платоспроможність і загальний фінансовий стан.

Висновки до першого розділу

1. Фін.безп. підприємства — це комплексне поняття, що охоплює не тільки захист від зовнішніх і внутрішніх ризиків, але й гарантування стабільності фінансових показників та гнучкості реагування на зміни ринкового середовища. Це вимагає впровадження ефективного механізму управління фінансовими ресурсами, активами, зобов'язаннями та ризиками.

2. Структура фінансової безпеки формується з низки взаємопов'язаних елементів, серед яких центральне місце посідають фінансові ресурси, організаційний потенціал, кадрове забезпечення та інформаційна база. Кожен компонент потребує детальної оцінки для виявлення вразливостей і розробки стратегій їх мінімізації.

3. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства повинна базуватися на інтегрованому підході, що поєднує кількісні та якісні індикатори. Окрім фінансових метрик, слід враховувати корпоративну культуру, характер взаємодії з партнерами та інвесторами, а також адаптивність підприємства до трансформацій зовнішнього середовища.

РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика ФГ «Ярослава» Синельниківського району Дніпропетровської області

ФГ «Ярослава» спеціалізується на діяльності за кодом 01.11 - вирощуванні зернових (окрім рису), бобових та олійних культур.

Основна мета створення господарства — отримання прибутку через максимальне задоволення потреб працівників і партнерів якісними товарами та послугами. Підвищення ефективності праці, в об'ємах та матеріально-технічне забезпечення підприємства безпосередньо залежать від унікальних характеристик землі та ефективності її використання. У сільському господарстві земля відіграє ключову роль завдяки своїй специфічній властивості — родючості.

Для детальнішого ознайомлення з земельними ресурсами ФГ «Ярослава» розглянемо таблицю 2.1.

Таблиця 2.1

Склад і структура угідь земельних ФГ «Ярослава»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2020 до 2016, %
Площа ріллі, га	5846,1	5802,1	5854,1	5912,1	5940,1	101,71
Рівень розораності земель, %	100,1	100,1	100,1	100,1	100,1	100,10
Середньорічна чисельність працівників, осіб	104,1	93,1	100,1	98,1	99,1	95,29
Навантаження на 1 працівника, га:						
— сільгоспугідь	56,4	62,6	58,7	60,5	60,2	106,85
— ріллі	56,4	62,6	58,7	60,5	60,2	106,85

Аналіз даних таблиці свідчить про поступове збільшення площі сільськогосподарських угідь у ФГ «Ярослава» на 94 га за період з 2020 по

2024 рік. Площа ріллі повторює загальні тенденції, що свідчить про стабільне використання земельних ресурсів.

Середньорічна чисельність працівників коливалася від 93 до 104 осіб, що в середньому за п'ятирічний період дало зменшення на 4,71 % порівняно з 2016 роком. У той же час навантаження на одного працівника за площами сільськогосподарських угідь і ріллі збільшилося на 6,85 %, що відображає зростання продуктивності праці та ефективніше використання наявного персоналу.

Рівень розораності земель залишався постійно максимальним — 100,1 %, що свідчить про повне використання земельних угідь як ріллі. Такі зміни пояснюються, зокрема, розширенням орендованих земельних ділянок, тоді як чисельність персоналу залишалася практично стабільною.

Оцінка ефективності виробництва неможлива без урахування спеціалізації господарства, яка сприяє суттєвому підвищенню продуктивності праці та ефективності капіталовкладень. ФГ «Ярослава» орієнтоване на зерновий напрям, що підтверджується даними таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Склад та пропорційна структура продукції у ФГ «Ярослава»

Вид продукції	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Зернові	2436,5	4,61	263,7	0,53	7270,1	10,15	1628,3	2,18	1,7	0,102
Кукурудза на зерно	15173,3	28,22	7789,7	12,71	14575,5	20,25	30283,2	38,81	22494,8	23,61
Ячмінь	2788,1	5,27	2371,8	3,94	4176,8	5,87	4336,4	5,64	6984,2	7,40
Горох	515,4	1,05	4064,2	6,68	3009,8	4,26	3258,9	4,27	5924,0	6,29
Соняшник	18856,6	35,04	23272,1	37,77	29969,7	41,53	19251,7	24,71	42426,6	44,45
Соя	1991,2	3,79	6331,7	10,35	1067,2	1,58	903,1	1,25	15,4	0,12
Ріпак	12202,9	22,71	17683,5	28,73	12270,5	17,06	18567,5	23,83	17825,3	18,63
Всього по підприємству	52963,4	100,0	61776,2	100,0	72340,0	100,0	78228,6	100,0	95671,4	100,0

Аналіз даних таблиці свідчить, що ФГ «Ярослава» продовжує спеціалізуватися на вирощуванні соняшнику та кукурудзи на зерно. Частка

соняшнику у структурі товарної продукції у 2024 році порівняно з 2020-м значно зростає, досягнувши 44,45 %. Виробництво кукурудзи на зерно також демонструє коливання, проте у 2024 році її частка становила 23,61 %.

Спостерігається помітне зростання обсягів виробництва гороху та ячменю, тоді як обсяги озимої пшениці та сої у 2024 році різко скоротилися порівняно з 2020 роком, особливо озимої пшениці — майже до мінімального рівня (0,102 %). Обсяги ріпаку залишаються стабільно високими, демонструючи певні коливання протягом п'ятирічного періоду.

Загалом, товарна продукція господарства у 2024 році зростає до 95 671,4 тис. грн, що на 17 442,8 тис. грн більше, ніж у 2023 році, що свідчить про ефективну виробничу діяльність та переорієнтацію господарства на більш рентабельні культури. Для кількісної оцінки рівня спеціалізації сформовано ранжований ряд сільськогосподарських культур та обчислено коефіцієнт спеціалізації (Табл. 2.3):

$$K = \frac{100}{\sum \text{ПВ}_i(2i - 1)}, \quad (2.1)$$

Коефіцієнт спеціалізації, розрахований у за формулою 2.1 для ФГ «Ярослава», коливається в діапазоні від 0,307 до 0,370, що дозволяє зробити висновок про середній рівень спеціалізації господарства.

Динаміку цього коефіцієнта ілюстровано на рисунку 2.1. З рисунка 2.1 видно стійку тенденцію до зростання коефіцієнта спеціалізації протягом аналізованого періоду, що пояснюється поступовим скороченням вирощування озимої пшениці та сої.

На відміну від оборотних коштів, які одноразово та безповоротно витрачаються в кожному виробничому циклі, основні фонди беруть участь у виробничому процесі багаторазово.

Коефіцієнт спеціалізації, наведений у таблиці 2.3 для ФГ «Ярослава», варіюється в межах 0,306–0,369, що свідчить про середній ступінь спеціалізації підприємства. Тенденцію його зміни відображено на рисунку 2.1. Як видно з рисунка 2.1, протягом досліджуваного періоду коефіцієнт

демонструє стале зростання, зумовлене поступовим зменшенням частки озимої пшениці та сої у структурі виробництва.

На противагу оборотним коштам, що повністю та безповоротно споживаються протягом одного виробничого циклу, основні фонди залучаються до виробничого процесу багаторазово.

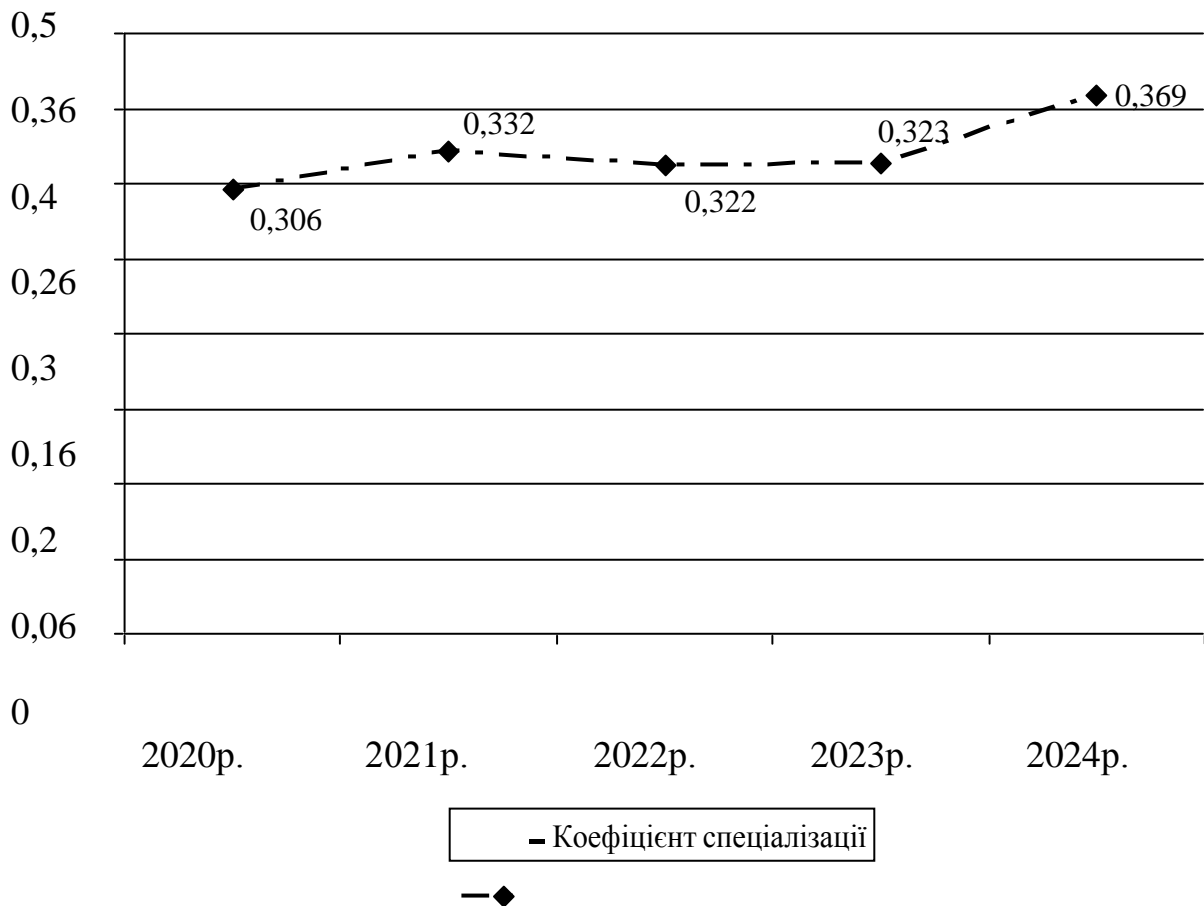

Рис. 2.1. Динаміка коефіцієнта спеціалізації ФГ «Ярослава»

Фондозабезпеченість, що характеризує вартість основних засобів на 100 га сільгоспугідь, зросла з 474,3 тис. грн до 816,0 тис. грн (на 72,06%), що свідчить про інтенсифікацію виробництва та збільшення капіталоозброєності. Фондоозброєність на одного працівника збільшилася на 83,65% (з 266,7 тис. грн до 489,7 тис. грн), що пояснюється як зростанням вартості основних засобів, так і оптимізацією чисельності персоналу.

Фондовіддача, що відображає ефективність використання основних

фондів, покращилася на 8,19% (з 163,8 грн до 177,2 грн на 100 грн фондів), що вказує на підвищення віддачі від інвестицій у основні засоби.

Водночас фондоємність знизилася на 7,57% (з 61,2 тис. грн до 56,6 тис. грн на 100 грн продукції), що підтверджує збільшення ефективності виробництва. Вартість оборотних фондів на 100 га угідь зросла на 59,17% (з 1176,4 тис. грн до 1872,4 тис. грн), що свідчить про інтенсифікацію використання оборотних коштів у виробничому процесі. Для оцінки рівня коефіцієнта використання робочого часу та показника трудової активності використаємо динаміку валової продукції, спостерігається стабільне зростання з 45371,1 тис. грн у 2020 році до 85814,4 тис. грн у 2024 році. За п'ятирічний період обсяг виробленої продукції збільшився на 89,14%, що свідчить про значне нарощування виробничих потужностей підприємства.

Важливо відзначити, що вся продукція виробляється в галузі рослинництва, тоді як тваринництво в господарстві не розвинене. Чисельність працівників протягом аналізованого періоду мала незначні коливання, знизившись з 10,1 до 9,1 осіб, що становить зменшення на 9,91%. Це вказує на стабільність трудового колективу та можливу оптимізацію виробничих процесів.

Продуктивність праці демонструє виключно позитивну динаміку, зростаючи з 436,1 тис. грн на одного працівника у 2020 році до 867,1 тис. грн у 2024 році. Цей показник зріс на 98,69%, що перевищує темпи зростання валової продукції та свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів. Зростання продуктивності стало можливим завдяки інтенсифікації виробництва та впровадженню сучасних агротехнологій.

2.2. Концептуальні засади механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства та аналіз його фінансового стану

Концепція забезп.фін.безп.підприємства ґрунтується на системному

підході, що передбачає чітку послідовність дій, спрямованих на ідентифікацію, оцінку і зменшення фінансових ризиків. Кожен етап механізму має свою мету та інструментарій, що забезпечує поступовий перехід від діагностики поточного стану до формування стійкої фінансової позиції. Така структурованість дозволяє уникнути фрагментарності в управлінні та гарантує комплексний захист інтересів підприємства.

Реалізація концепції відбувається через циклічний процес, який включає моніторинг, аналіз, планування, впровадження заходів і контроль результатів. Взаємозв'язок етапів забезпечує динамічну адаптацію до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, що є особливо важливим в умовах волатильності ринків. Послідовність дій формує замкнений контур управління, де висновки з одного етапу стають основою для наступного.

На рисунку 2.2 схематично представлено концептуальну модель забезп.фін.безп.з виділенням ключових етапів та логічних зв'язків між ними. Візуалізація послідовності дозволяє чітко зрозуміти алгоритм дій, необхідних для досягнення та підтримки високого рівня фінансової захищеності підприємства

Концепція забезп.фін.безп.підприємства реалізується через послідовний, циклічний процес, який охоплює взаємопов'язані етапи моніторингу, аналізу, планування, реалізації та контролю. Спочатку здійснюється постійний моніторинг фінансового стану підприємства, що дозволяє своєчасно виявляти зміни в середовищі, а також визначати потенційні загрози його стабільності.

Отримана інформація стає основою для діагностики рівня фінансової безпеки, у межах якої проводиться комплексна оцінка фінансових показників, таких як ліквідність, прибутковість, платоспроможність та структура капіталу. Це дає змогу виявити слабкі місця у фінансовій системі підприємства та сформулювати ключові напрями її зміцнення [28].

На основі результатів діагностики здійснюється планування заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості. Формуються стратегічні та

тактичні рішення, що охоплюють оптимізацію структури капіталу, підвищення ефективності управління грошовими потоками, диверсифікацію джерел доходів і мінімізацію фінансових ризиків.

. Рис. 2.2. Концептуальна модель забезпечення фінансової безпеки підприємства з послідовністю етапів її реалізації

Далі відбувається практична реалізація запланованих заходів через впровадження організаційних, управлінських і фінансових рішень, спрямованих на стабілізацію діяльності підприємства.

Завершальним етапом виступає контроль та оцінювання ефективності впроваджених заходів. Отримані результати порівнюються з очікуваними, визначаються відхилення та причини їх виникнення, після чого вносяться необхідні корективи у систему управління. Таким чином, процес забезп.фін.безп.має замкнений, безперервний характер, що забезпечує його

гнучкість і здатність адаптуватися. Це дозволяє підтримувати стабільний рівень фінансової захищеності підприємства та створює умови для його сталого розвитку [36].

З одного боку, фінансовий стан підприємства, як ключовий фактор його конкурентоспроможності, відображає його реальні й потенційні можливості, що формуються в процесі його виробничої, комерційної та інвестиційної діяльності.

Таблиця 2.3

Основні показники ліквідності ФГ «Ярослава» за 2022–2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Темп зростання,%	
				2023/2022	2024/2023
Власний оборотний капітал	59517	68097	83192	114,416	122,17
Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	6,23	3,39	6,36	54,41413	187,61
Коефіцієнт швидкої ліквідності	5,28	2,70	5,86	51,13636	217,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,04	0,07	57,14286	175
Коефіцієнт ліквідності товарно– матеріальних цінностей	4,99	2,05	3,68	41,08216	179,51
Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	1,19	0,93	2,08	78,15126	223,66

Першим етапом є визначення показників ліквідності, які використовуються для оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати поточні зобов'язання. Ці показники відображають фінансову спроможність підприємства на даний момент, а також дозволяють оцінити його здатність справлятися з непередбаченими ситуаціями чи кризовими умовами. Розрахунок ліквідності є важливим елементом аналізу фінансового стану, оскільки він надає чітке уявлення про фінансову стабільність підприємства і його здатність оперативно покривати короткострокові борги, що є критично

важливим для підтримки безперебійної діяльності в умовах ринку (табл. 2.3).

Таким чином, протягом 2024 року відзначалося поліпшення основних показників ліквідності підприємства, що свідчить про здатність підприємства краще справлятися з короткостроковими зобов'язаннями та підвищену платоспроможність. Це може бути результатом впровадження ефективніших управлінських стратегій, покращення оборотності активів чи зміцнення фінансових резервів.

Аналіз ліквідності підприємства є одним із ключових елементів оцінки його фінансової стійкості та платоспроможності. Динаміка основних показників ліквідності дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан, а й прогнозувати можливі ризики неплатоспроможності, що особливо важливо в умовах мінливої економічної кон'юнктури та підвищеної волатильності ринків.

Для наочності змін фінансового стану підприємства доцільно відобразити динаміку основних показників ліквідності у графічному вигляді. На рисунку 2.3 представлено зміни ключових коефіцієнтів ліквідності за аналізований період, що дає змогу легко простежити тенденції розвитку фінансової стійкості та своєчасно визначити напрями оптимізації управління оборотними активами та зобов'язаннями.

Перспективна платоспроможність оцінює здатність підприємства забезпечувати виконання своїх фінансових зобов'язань у майбутніх періодах, враховуючи прогнозовані зміни у структурі активів, доходів і витрат. Такий аналіз спрямований на виявлення потенційних ризиків неплатоспроможності та визначення резервів для підвищення фінансової стійкості. На відміну від поточної платоспроможності, яка відображає можливості підприємства на даний момент, перспективна орієнтована на оцінку динаміки грошових потоків, рентабельності діяльності, здатності залучати інвестиції та ефективно управляти позиковим капіталом.

Рис. 2.3. Динаміка основних показників ліквідності ФГ «Ярослава» за 2022–2024 рр.

Оцінювання перспективної платоспроможності базується на аналізі фінансових прогнозів, розрахунку коефіцієнтів ліквідності, оборотності та прибутковості, що дає змогу комплексно визначити фінансовий потенціал підприємства. Важливо враховувати вплив зовнішніх факторів, таких як зміна кон'юнктури ринку, рівень інфляції, податкове навантаження та доступність кредитних ресурсів. Узагальнення отриманих результатів дозволяє сформулювати обґрунтовані висновки щодо майбутнього фінансового стану підприємства і своєчасно розробити заходи для запобігання можливим кризовим ситуаціям.

З метою практичного підтвердження рівня платоспроможності проведено аналіз основних фінансових показників діяльності фермерського господарства «Ярослава», результати якого подано у таблиці 2.4 «Основні показники платоспроможності ФГ «Ярослава»».

Коефіцієнт фінансового левериджу, який характеризує здатність підприємства погашати довгострокові позики та забезпечувати стабільне функціонування, також був проаналізований. Надмірне зростання

обсягів позикового капіталу може підвищувати ризики для підприємства. У досліджуваній період значення цього коефіцієнта становило 0,02 у 2022 та 2023 роках, а у 2024 році – 0,03. Такі значення є сприятливими, оскільки нижчий коефіцієнт фінансового левериджу свідчить про менший рівень заборгованості підприємства та більш позитивну оцінку його довгострокових фінансових зобов'язань.

Таблиця 2.4

Основні показники платоспроможності ФГ «Ярослава»

Показник	2022	2023	2024	Темп зростання,%	
				2023/2022	2024/2023
Коефіцієнт забезпеченості оборотними активами	0,84	0,72	0,84	85,71	116,67
Коефіцієнт загальної платоспроможності (фінансового левериджу)	0,02	0,02	0,03	100,00	150,00
Коефіцієнт оцінки довгострокової платоспроможності	7,43	4,47	7,60	60,16	170,02
Коефіцієнт відновлення	1,98	0,99	3,92	50,00	395,96
Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторській заборгованості	0,02	0,13	0,04	650,00	30,77
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	0,70	0,63	0,60	90,00	95,24

Аналіз фінансової стійкості проведемо, використовуючи розрахунок відповідних показників (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Показники фінансової стійкості ФГ «Ярослава»

№	Найменування показника	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
1	Наявність власних коштів підприємства	58057	66141	78797	1,14	1,19
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,88	0,79	0,90	0,90	1,14
3	Коефіцієнт фінансового ризику	0,16	0,29	0,15	1,81	0,52
4	Коефіцієнт покриття запасів	1,05	0,86	1,30	0,82	1,51
5	Коефіцієнт загальної заборгованості	0,14	0,27	0,12	1,93	0,44

Залежність показників фінансової стійкості від наявності власних коштів наведено на рисунку 2.4.

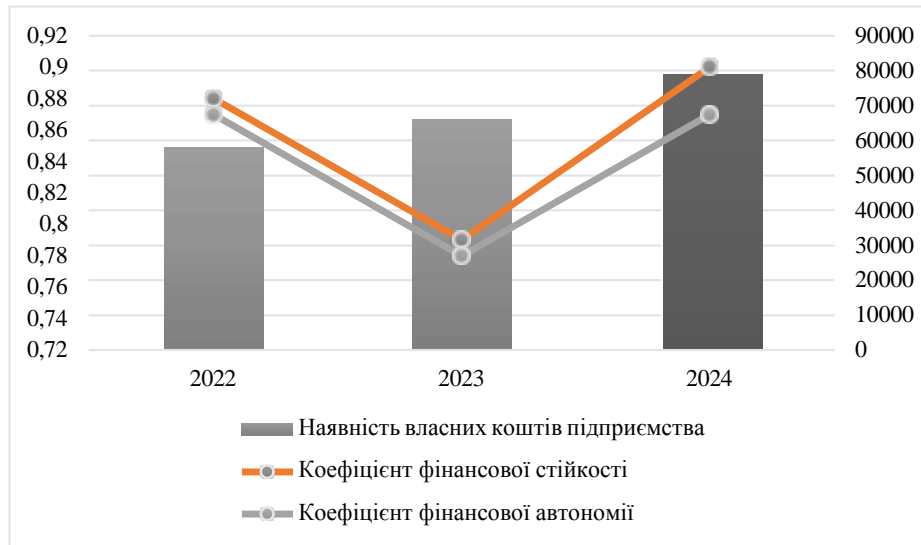

Рис. 2.4. Залежність показників фінансової стійкості ФГ «Ярослава» від наявності власних коштів

Аналіз коефіцієнтів дозволяє виявити як сильні, так і слабкі сторони діяльності підприємства. Аналіз фінансових показників ФГ «Ярослава» свідчить про високий рівень фінансової стійкості підприємства. Це вказує на його незалежність від зовнішніх джерел фінансування, зокрема кредиторів та інвесторів.

Після проведених розрахунків можна визначити тип фінансової стійкості підприємства. Оскільки всі запаси ФГ «Ярослава» повністю забезпечені власними коштами, що є рідкісним явищем, можна зробити висновок, що трикомпонентний показник має такий вигляд:

$$S = \{1, 1, 1\}, B > 3п \quad (2.2)$$

Отже, фермерське господарство «Ярослава» характеризується абсолютною фінансовою стійкістю. Погоджуючись із визначеними складовими механізму забезп. фін. безп. підприємства, варто підкреслити, що

такий підхід має системний характер і охоплює більшість ключових елементів, необхідних для його ефективного функціонування. Водночас центральною ланкою цього механізму виступає система методів забезпечення фінансової безпеки, спрямована на результативне управління бізнес-процесами та раціональне використання фінансових ресурсів підприємства.

2.3. Економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств при нестабільності зовнішнього середовища

Важливим напрямом у забезпеченні фінансової безпеки підприємства є впровадження ефективного економічного механізму, спрямованого на належне фінансове забезпечення та реалізацію захисних заходів. Формування внутрішньої нормативно-методичної бази відіграє ключову роль у цьому процесі, адже саме вона визначає методичні підходи до встановлення оптимальних і граничних значень фінансових індикаторів з урахуванням конкретного рівня безпеки. Розроблення таких орієнтирів дозволяє підприємству своєчасно реагувати на зміни у фінансовому середовищі, підвищувати ефективність контролю за власним фінансовим станом та адаптувати систему моніторингу до динамічних ринкових умов.

Забезп.фін.безп.вимагає комплексного підходу, який охоплює визначення ключових показників, виявлення потенційних ризиків, оцінку загроз та впровадження ефективної системи моніторингу й діагностики фінансового стану підприємства. Важливо приділяти увагу оцінці результативності функціонування всієї системи фінансової безпеки, створенню сприятливих умов для стабільного розвитку, раціональному формуванню фінансових ресурсів із різних джерел, а також забезпеченню належного рівня стійкості й платоспроможності компанії. До пріоритетних напрямів також належать підвищення ефективності інвестиційної діяльності,

мінімізація фінансових ризиків, використання сучасних управлінських технологій і цифрових інструментів для підвищення результативності фінансових операцій. У контексті глобалізаційних викликів особливого значення набуває узгодження чинного законодавства з європейськими стандартами, а також постійний аналіз глобальних, національних і внутрішніх ризиків для завчасного реагування на можливі негативні впливи [12].

Отже, забезп.фін.безп.підприємств передбачає використання комплексного підходу та реалізацію стратегічних завдань, спрямованих на підвищення їхньої стійкості й адаптивності до змін ринкових умов і економічної кон'юнктури. Проведення стабілізаційних заходів у цій сфері є необхідною передумовою сталого розвитку стратегічно важливих галузей, впровадження інноваційних технологій та застосування ресурсозберігаючих методів виробництва. Ефективна система фінансової безпеки дозволяє не лише мінімізувати ризики, а й створити умови для збалансованого зростання підприємства у довгостроковій перспективі. В умовах стрімких змін економічного середовища та розвитку цифрової економіки особливої актуальності набуває урахування впливу інноваційно-цифровізаційних процесів на формування економічного механізму фінансової безпеки. Цифрові технології сьогодні визначають нову парадигму управління фінансовими ресурсами, засновану на автоматизації, аналітиці даних і прогнозуванні ризиків. У зв'язку з цим виникає потреба у створенні сучасної моделі забезпечення фінансової безпеки, яка базуватиметься на впровадженні автоматизованих систем фінансового аналізу та контролю, використанні аналітичних інструментів для оцінки і прогнозування ризиків, а також застосуванні цифрових платформ для оптимізації фінансових процесів і залучення капіталу (рис. 2.5).

Не менш значущим аспектом є забезпечення належного рівня кібербезпеки фінансових даних та захисту інформаційних систем від потенційних кібератак. Запропонована модель має суттєву перевагу, оскільки

забезпечує здатність підприємств оперативно реагувати на зміни в динамічному зовнішньому середовищі завдяки ефективному використанню цифрових технологій у процесах аналізу, стратегічного планування та прийняття управлінських рішень.

Рис. 2.5. Система забезп.фін.безп.підприємств в умовах мінливого зовнішнього середовища

Такий підхід створює умови для зміцнення фінансової стійкості, підвищення конкурентоспроможності та стабільного розвитку підприємств в умовах невизначеності та постійних трансформацій.

Отже, в умовах сучасних трансформаційних процесів, спричинених цифровізацією, а також під впливом загроз, що формуються як на локальному, так і на глобальному рівнях соціально-економічного розвитку, і

структурних змін у міжнародному економічному середовищі, ключовим чинником ефективного функціонування підприємства виступає його безперервний інноваційний розвиток та реалізація превентивних заходів, спрямованих на підтримання фінансової й економічної стійкості та управління ризиками [3]. У цьому контексті система забезп. фін. безп. підприємства має ґрунтуватися на впровадженні попереджувальних дій, які передбачають постійний аналіз і моніторинг фінансових ризиків, стратегічне планування адаптаційних заходів до змін зовнішнього середовища та створення резервів фінансових ресурсів для покриття непередбачених витрат. Такий підхід сприяє формуванню довгострокової фінансової стійкості та забезпечує захищеність підприємства від потенційних загроз у майбутньому.

2.4. Оцінювання ризиків та загроз фінансово-економічної безпеки підприємства та підходи до їх мінімізації

Забезпечення належного рівня фінансово-економічної безпеки ФГ «Ярослава» передбачає системне виявлення, дослідження й аналіз ризиків, які можуть призвести до погіршення його фінансової стійкості, зниження платоспроможності, зростання витрат або втрати конкурентних позицій. У сучасних умовах нестабільності зовнішнього середовища, коливань кон'юнктури ринку, інфляційних тенденцій і посилення конкуренції фінансові ризики набувають багатовимірного характеру, що вимагає застосування комплексних методичних підходів до їх оцінювання та оперативного реагування на можливі загрози. Підприємства аграрного сектору, зокрема такі як ФГ «Ярослава», є особливо вразливими до зовнішніх шоків, оскільки їх діяльність залежить від природно-кліматичних умов, цінової ситуації на аграрних ринках, доступності фінансових ресурсів і державної регуляторної політики.

Важливим етапом формування механізму забезпечення фінансової безпеки є ідентифікація основних ризиків, що притаманні ФГ «Ярослава». У структурі фінансово-економічних загроз для аграрних підприємств ключову роль відіграють ризики ліквідності, ризики неплатоспроможності, кредитні ризики, інвестиційні ризики та ризики, пов'язані з коливанням цін на засоби виробництва і готову продукцію. Оцінювання таких загроз вимагає створення системи безперервного моніторингу фінансових показників, аналізу динаміки витрат і доходів, виявлення тенденцій змін на ринку та прогнозування можливих відхилень фінансових результатів діяльності [2].

Суттєве значення має побудова інтегрованої моделі оцінювання ризиків, яка охоплює як кількісні, так і якісні індикатори рівня фінансової безпеки. У процесі дослідження виявляється, що оптимальним є поєднання експертного підходу з аналізом фінансових коефіцієнтів, що дозволяє зменшити суб'єктивність оцінювання та забезпечити більшу точність результатів [33]. Таке поєднання формує основу для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення стійкості підприємства до негативних впливів система індикаторів оцінювання ризиків та загроз фінансово-економічній безпеці ФГ «Ярослава» наведено в таблиці 2.6.

У межах діяльності ФГ «Ярослава» важливе місце посідає ризик цінкових коливань, пов'язаний із нестабільністю ринків збуту та високою залежністю від загальноекономічної ситуації в країні. Цінові ризики формують значну частку загальної структури загроз, оскільки зміна вартості продуктів рослинництва безпосередньо впливає на формування доходів і здатність підприємства своєчасно розраховуватися за взятими фінансовими зобов'язаннями. Крім того, коливання вартості матеріально-технічних ресурсів, зокрема пального, насіння, засобів захисту рослин і добрив, істотно змінюють собівартість виробництва та вимагають оперативного перегляду фінансових планів.

Кількісне оцінювання рівня ризику ґрунтується на аналізі варіації показників доходів і витрат, що дозволяє визначити ступінь нестабільності

фінансових результатів.

Таблиця 2.6

Система індикаторів оцінювання ризиків та загроз фінансово-економічній безпеці ФГ «Ярослава»

Група ризиків	Індикатори оцінювання	Характер впливу на фінансову безпеку
Ризики ліквідності	Коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, тривалість операційного циклу	Визначають здатність підприємства виконувати короткострокові зобов'язання; низькі значення свідчать про загрозу втрати платоспроможності
Кредитні ризики	Частка довгострокових і короткострокових кредитів у капіталі, рівень відсоткових платежів	Зростання боргового навантаження підвищує ризик дефолту та зменшує фінансову стійкість
Інвестиційні ризики	Рентабельність інвестицій, чистий приведений дохід, період окупності	Коливання інвестиційної ефективності впливають на можливості розвитку підприємства
Ризики рентабельності	Рентабельність активів, рентабельність продукції, маржинальний дохід	Зниження прибутковості сигналізує про потенційні загрози економічній безпеці
Ринкові ризики	Динаміка цін на продукцію, сезонні та кон'юнктурні коливання	Нестабільність ринку здатна призводити до втрати доходів і зростання збитків

Статистичні методи, зокрема дисперсійний аналіз і розрахунок коефіцієнтів варіації, допомагають оцінити коливання фінансових потоків і встановити залежності між змінами макроекономічних показників, цінних індексів та результуючих показників діяльності підприємства.

На практиці такі методи дозволяють сформулювати прогноз можливих відхилень у майбутніх періодах та обґрунтувати доцільність упровадження захисних фінансових інструментів [20].

Поряд із кількісними характеристиками використовується метод експертних оцінок, який дає можливість визначити рівень впливу внутрішніх та зовнішніх загроз на фінансову безпеку. Експертиза охоплює оцінювання ймовірності виникнення окремих ризиків і ступеня їх можливих негативних наслідків. Такий підхід є особливо корисним у тих випадках, коли кількісно оцінити ризики складно, наприклад, при аналізі організаційних або управлінських факторів, що впливають на ефективність фінансових рішень. Поєднання якісного та кількісного підходів дозволяє отримати комплексне

уявлення про загальний рівень небезпеки та розробити обґрунтовані механізми захисту [48].

У процесі дослідження фінансової безпеки важливо враховувати взаємозалежність різних видів ризиків, оскільки вони часто здатні посилювати один одного. Зокрема, зниження ліквідності може призвести до збільшення кредитного навантаження, що, своєю чергою, зменшує рентабельність підприємства та підвищує ймовірність інвестиційних втрат. Такі взаємозв'язки формують складну систему впливів, яка потребує моделювання та подальшого використання у стратегічному плануванні.

Раціональне управління ризиками передбачає створення внутрішньої системи контролю, що має функціонувати на принципах регулярності, об'єктивності та адаптивності до змін зовнішнього середовища. Однією з ключових умов забезпечення ефективності такого контролю є налагодження якісного інформаційного забезпечення, яке включає аналіз фінансової звітності, оперативне відстеження ринкових тенденцій, моніторинг змін законодавства та оцінювання фінансових партнерів.

Впровадження інформаційно-аналітичних систем дозволяє автоматизувати процеси обробки даних, виявляти ризикові події на ранніх етапах і забезпечувати керівництво підприємства точною та своєчасною інформацією.

У контексті мінімізації загроз фінансово-економічній безпеці суттєве значення має формування внутрішньої політики ризик-менеджменту, яка визначає принципи, інструменти та процедури реагування на ризикові ситуації. Така політика повинна охоплювати як довгострокові стратегічні заходи, так і оперативні дії, спрямовані на стабілізацію поточного фінансового стану. Зокрема, особлива увага має приділятися підтримці оптимального рівня оборотного капіталу, ефективному управлінню дебіторською заборгованістю, контролю за витратами та забезпеченню раціональної структури витрат [51].

Підсумовуючи, можна зазначити, що оцінювання ризиків і загроз

фінансово-економічній безпеці підприємства є ключовим елементом управлінського процесу, який забезпечує формування обґрунтованих рішень щодо стабілізації та розвитку підприємства. Розробка системи мінімізації ризиків має базуватися на всебічному аналізі внутрішнього та зовнішнього середовища, прогнозуванні можливих негативних впливів, використанні сучасних аналітичних методів та інструментів. Для ФГ «Ярослава» важливо орієнтуватися на поєднання традиційних і інноваційних підходів до ризик-менеджменту, що дозволить зміцнити фінансову стійкість і забезпечити конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Висновки до другого розділу

1. Протягом досліджуваного періоду коефіцієнти загальної платоспроможності перевищували нормативні значення, що свідчить про можливість підприємства своєчасно й повністю виконувати свої фінансові зобов'язання. Водночас деякі показники, зокрема коефіцієнт абсолютної ліквідності, дещо відстають від нормативних значень, що вказує на необхідність нарощування грошових активів для більш ефективного покриття поточних зобов'язань.

2. Основними викликами для підприємства залишаються ризики втрати конкурентних позицій на ринку, що може негативно вплинути на обсяг збуту продукції та прибутковість. У зв'язку з цим було запропоновано концепцію підвищення рівня фінансової безпеки підприємства. Вона включає регулярний моніторинг внутрішнього і зовнішнього середовища, виявлення ризиків і загроз, а також розробку ефективних управлінських рішень із використанням різноманітних економічних, маркетингових, організаційних і юридичних інструментів.

РОЗДІЛ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМТВА

3.1. Стратегія управління фінансовою безпекою підприємства

Концепція безпеки підприємства представляє собою системний підхід до ідентифікації та аналізу загроз, які можуть мати як внутрішнє, так і зовнішнє походження. Вона також визначає шляхи мінімізації можливих негативних наслідків від дії таких загроз. Це цілісне уявлення про способи забезпечення стійкості підприємства в умовах ризиків і нестабільності [51]. Управління фінансовою безпекою підприємства базується на системі принципів, положень і підходів, які визначають організацію й реалізацію заходів для підтримки фінансової стабільності. Така концепція повинна бути як конструктивною, так і гнучкою, дозволяючи адаптуватися до змін як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі [52].

Виходячи з цих положень, концепція управління фінансовою безпекою підприємства має включати чітку послідовність етапів, які забезпечать ефективне реагування на виклики та можливості в умовах змінних обставин.

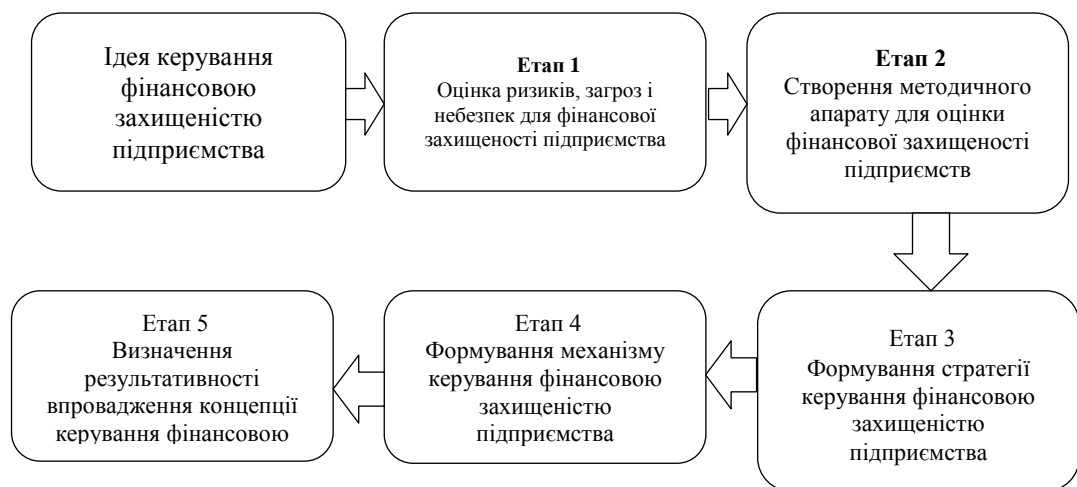

Рис. 3.1. Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства

Стратегія забезп.фін.безп.є одним із важливих напрямів функціональних стратегій підприємства, що спрямована на захист його фінансових інтересів. Вона полягає у визначенні довгострокових цілей захисту та виборі найефективніших способів їх досягнення, а також у коригуванні методів захисту залежно від змін зовнішнього середовища.

Основні завдання фінансової безпеки в процесі стратегічного планування розвитку бізнесу полягають в оцінці поточного стану безпеки та визначенні її характеристик для кожної стратегії розвитку, в аналізі ризиків та факторів, що можуть вплинути на реалізацію стратегії, а також у погодженні обраної стратегії з основними напрямками життєдіяльності підприємства. Важливим є моніторинг стану безпеки та внесення коригувань у стратегію розвитку на основі змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства (рис. 3.2).

Існують три основні типи стратегій фінансової безпеки підприємства:

1. Стратегія раптового реагування на загрози.
2. Стратегія прогнозування ризиків та загроз, яка включає дослідження змін у фінансовій ситуації як усередині підприємства, так і в зовнішньому середовищі
3. Стратегія відшкодування збитків, завданих внаслідок реалізації загроз.

Однак цей підхід має обмеження, оскільки типи стратегій є занадто узагальненими, а критерії їх розрізнення не завжди чітко визначені.

Ключовими факторами, які впливають на вибір стратегічних підходів до управління фінансовою безпекою підприємства, є такі аспекти:

- поточний стан фінансової безпеки підприємства на момент розробки чи коригування стратегій.

Основними напрямками формування стратегії фінансової безпеки підприємства є: забезпечення зростання дохідності, формування фінансових інтересів, підтримка фінансової стабільності, розробка інвестиційної

стратегії, нейтралізація фінансових ризиків, інноваційні підходи до фінансування та антикризова фінансова стратегія.

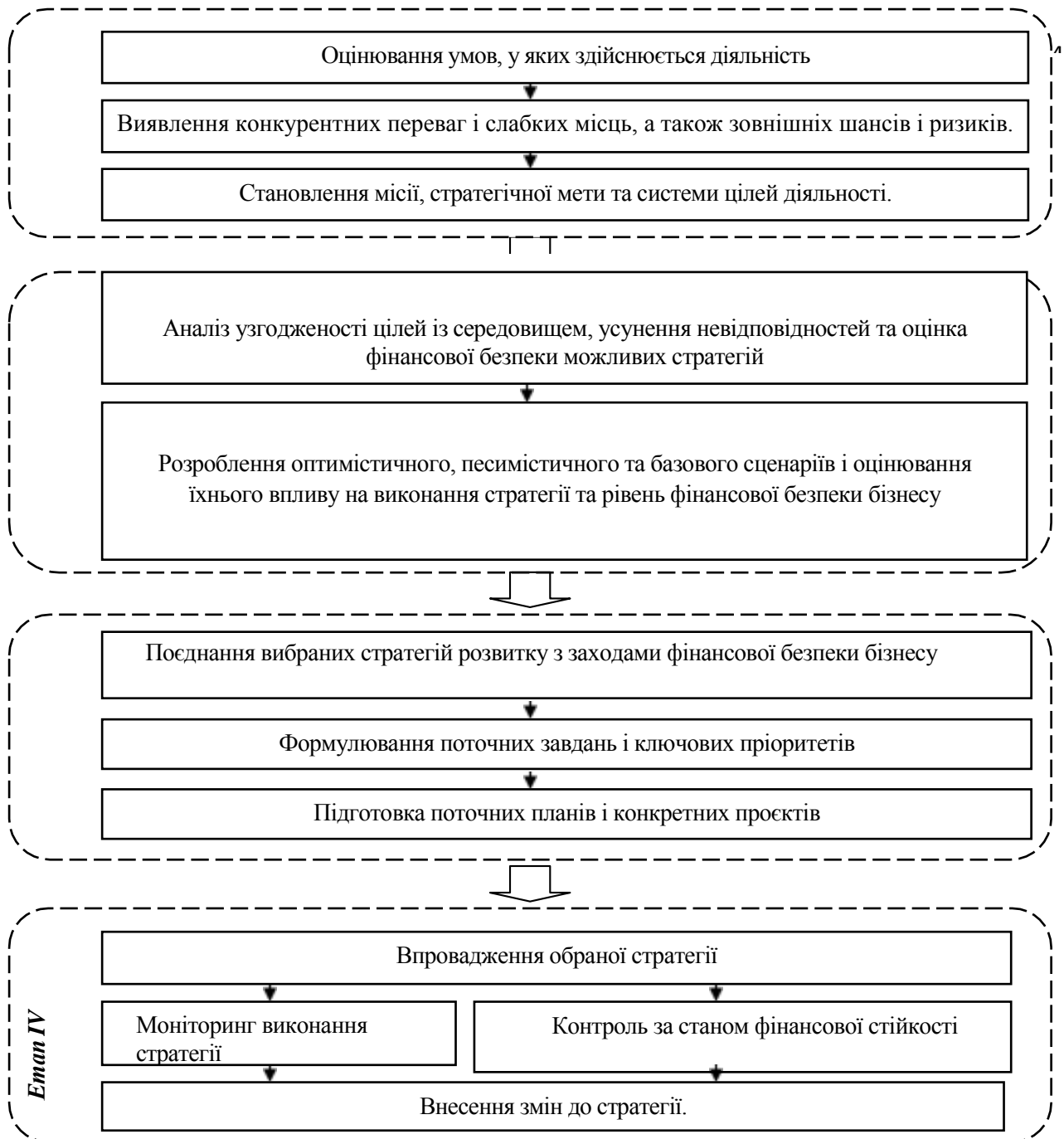

Рис. 3.2. Формування стратегії фінансової безпеки підприємства

Фінансове планування є ключовим елементом забезп. фін. безп. та включає: планування доходів і витрат; визначення прибутку та складання фінансового балансу; розробку планового балансу та проведення прогнозування.

3.2. Формування ефективної системи забезпечення фінансової безпеки ФГ «Ярослава»

Процес забезп. фін. безп. підприємства відбувається за умов невизначеності, що виникає внаслідок впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на ефективність управлінських рішень. Це обумовлює потребу у створенні чітко структурованого механізму забезпечення фінансової безпеки. Такий механізм можна розглядати як комплекс організаційних, фінансових та правових заходів, спрямованих на виявлення, загроз фінансовій безпеці підприємства.

Механізм економічної безпеки відіграє визначальну роль у підтримці стабільності фінансової системи України, особливо в умовах інтенсивного розвитку цифрової економіки та глобалізаційних процесів. Цифровізація фінансового сектору створює нові можливості для економічного зростання та інновацій, але водночас підвищує рівень ризиків, пов'язаних із кіберзагрозами, фінансовими шахрайствами та нестабільністю ринків. Зростаюча взаємозалежність економік у глобальному просторі зумовлює необхідність модернізації механізмів державного регулювання, посилення захисту національної фінансової системи та адаптації заходів економічної безпеки до умов міжнародного економічного середовища.

Комплексний підход, який передбачає зменшення ризиків, підтримання макроекономічної стабільності, зміцнення функціонування фінансових інститутів та сприяння сталому економічному розвитку. Ефективне застосування таких механізмів дозволяє підвищити стійкість національної економіки, забезпечити її захищеність від зовнішніх і внутрішніх потрясінь та створити сприятливі умови для впровадження інновацій і підвищення конкурентоспроможності. Механізм фінансової безпеки передбачає формування наукової бази та концептуальних підходів, визначення ключових суб'єктів і об'єктів, систематизацію фінансових інтересів, ідентифікацію загроз та застосування конкретних методів їх нейтралізації.

Досягнення потрібного рівня фінансової безпеки потребує врахування динамічного характеру системи безпеки, яка залежить від конкретних умов та ситуацій у діяльності підприємства на різних етапах його функціонування (рис. 3.3).

Ключовими елементами механізму фінансової безпеки є: об'єктивний моніторинг фінансового стану для прогнозування потенційних загроз; розробка системи максимально допустимих значень фінансово-економічних показників, перевищення яких може призвести до нестабільності або кризи; а також здійснення заходів для своєчасного виявлення та попередження загроз фінансовій безпеці [53].

Ефективний захист економічних інтересів підприємства забезпечується створенням служби фінансової безпеки, що функціонує як окремий підрозділ і відіграє важливу роль у загальній структурі організації.

Управління фінансовою безпекою є невід'ємною частиною загальної системи управління підприємством і передбачає використання комплексу економічних методів, принципів, функцій, завдань, важелів та інструментів, що впливають на фінансовий стан і розвиток організації, сприяючи реалізації її стратегічних цілей [54].

Основною характеристикою суб'єкта управління є наявність повноважень та компетенцій, що дозволяють здійснювати управлінський вплив через прийняття рішень і видання обов'язкових до виконання команд.

Перспективна платоспроможність оцінює здатність підприємства забезпечувати виконання своїх фінансових зобов'язань у майбутніх періодах, враховуючи прогнозовані зміни у структурі активів, доходів і витрат. Такий аналіз спрямований на виявлення потенційних ризиків неплатоспроможності та визначення резервів для підвищення фінансової стійкості.

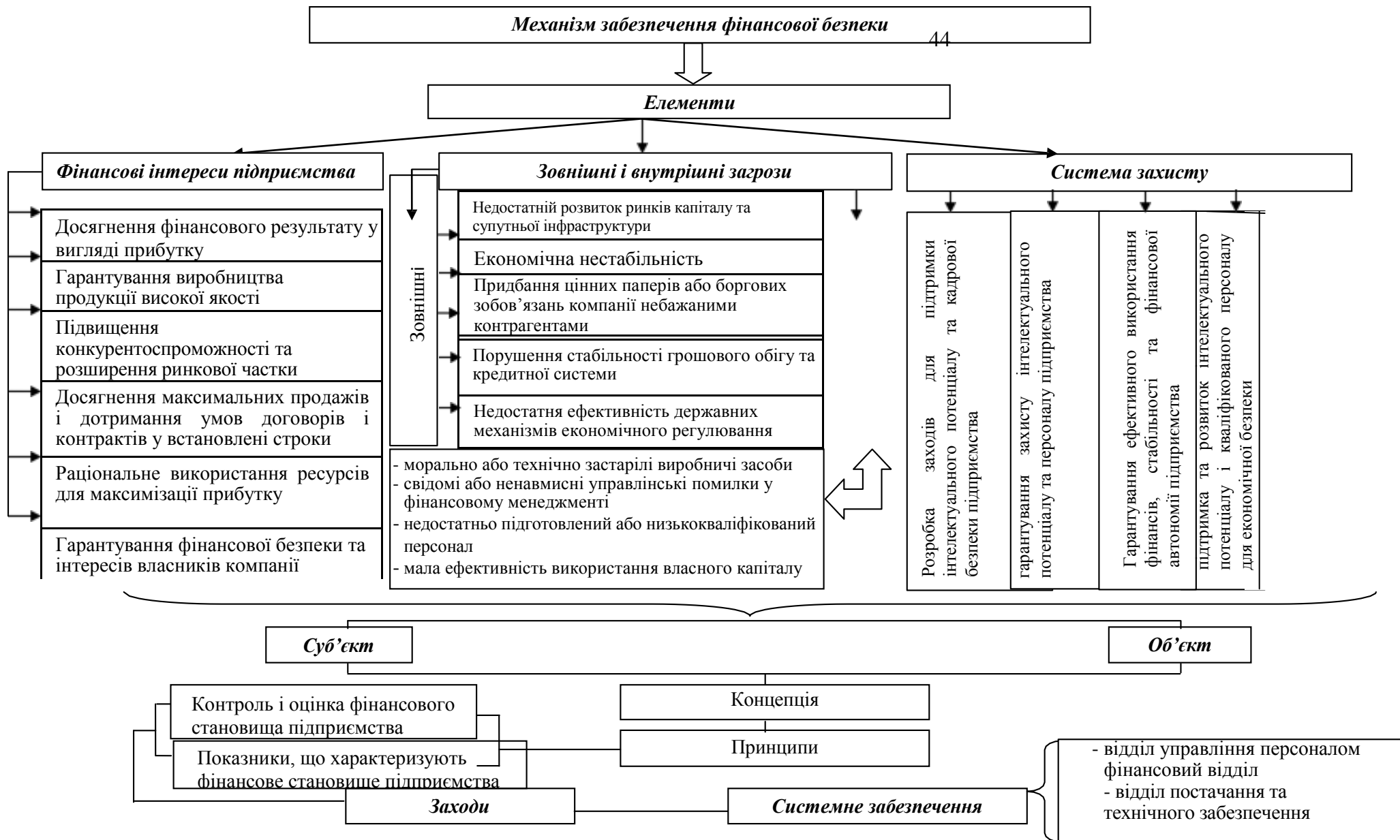

Рис. 3.3. Структура механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства

На відміну від поточної платоспроможності, яка відображає можливості підприємства на даний момент, перспективна орієнтована на оцінку динаміки грошових потоків, рентабельності діяльності, здатності залучати інвестиції та ефективно управляти позиковим капіталом.

Об'єктом управління фінансовою безпекою підприємства виступає його фінансова діяльність у цілому, а також окремі її елементи, такі як прибуток, джерела фінансування, структура капіталу, обсяги та динаміка грошових потоків, фінансові інвестиції й інноваційні проєкти. До об'єкта управління також належать фінансові ризики, здатні впливати на діяльність підприємства. У межах системи фінансової безпеки об'єкт управління може уточнюватися та адаптуватися залежно від поточних завдань і цілей управління.

3.3. Механізм забезпечення економічної безпеки для підтримки сталого розвитку фінансової системи в умовах цифровізації економіки

У сучасних умовах цифровізації економіки механізм забезпечення економічної безпеки стає ключовим інструментом для підтримки сталого розвитку фінансової системи держави. Цей механізм передбачає комплекс заходів, спрямованих на захист фінансових ресурсів від внутрішніх і зовнішніх загроз, таких як кібератаки, нестабільність ринків та технологічні збої. Він включає регуляторні норми, моніторинг цифрових транзакцій та впровадження інноваційних технологій, як-от блокчейн і штучний інтелект, для підвищення стійкості системи. Метою є не лише мінімізація ризиків, але й стимулювання зростання через інтеграцію цифрових інструментів у фінансові процеси, що сприяє ефективному розподілу ресурсів і підвищенню конкурентоспроможності держави на глобальному рівні [58].

Економічна безпека в контексті цифровізації забезпечує стале фінансування розвитку, дозволяючи державі адаптуватися до швидких змін у економічному середовищі. Наприклад, впровадження механізмів, таких як адаптивні моделі економічної безпеки, допомагає підприємствам і фінансовим установам протистояти нестабільності зовнішнього середовища, спричиненій інноваційно-цифровізаційними тенденціями. Це включає формування стратегій, що поєднують державну політику з приватними ініціативами, забезпечуючи баланс між інноваціями та ризиками. Підтримка сталого розвитку фінансової системи передбачає інвестиції в цифрову інфраструктуру, що сприяє зниженню втрат і підвищенню доступності фінансових послуг для громадян і бізнесу.

Виклики цифровізації економіки, такі як зростання залежності від цифрових мереж і глобалізаційних процесів, вимагають посилення механізмів економічної безпеки. Держава повинна фокусуватися на захисті критичної інфраструктури, включаючи фінансові системи, від зовнішніх факторів, як-от геополітичні конфлікти чи глобальні кризи. Механізм включає моніторинг зовнішнього середовища та впровадження превентивних заходів, таких як цифровізація як інструмент забезпечення безпеки, що дозволяє оперативно реагувати на загрози. Це сприяє сталому розвитку, перетворюючи потенційні ризики на можливості для зростання.

Компоненти механізму забезпечення економічної безпеки охоплюють регуляторне середовище, інноваційні технології та міжнародну співпрацю. У сфері сталого розвитку фінансової системи акцент робиться на формуванні адаптивних стратегій, що враховують вплив цифрової економіки на фінансову стабільність. Наприклад, впровадження механізмів публічного управління інвестиціями узгоджує проекти з бюджетними лімітами, забезпечуючи ефективне фінансування. Це дозволяє державі стимулювати інновації та підтримувати науковців, сприяючи переходу до цифрової економіки.

Інтеграція механізму з глобалізаційними процесами підкреслює необхідність урахування як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Глобалізація посилює вплив зовнішніх тенденцій на цифрову економіку, вимагаючи від держави гнучких підходів до безпеки [61]. Для ілюстрації цих аспектів розглянемо Таблицю 3.1, яка представляє внутрішні та зовнішні фактори впливу на цифрову економіку та глобалізацію.

Таблиця 3.1 Внутрішні та зовнішні фактори впливу на цифрову економіку та глобалізацію

Таблиця 3.1

Внутрішні та зовнішні чинники впливу на цифрову економіку та процеси глобалізації

Фактори впливу	Характеристика
Внутрішні фактори	
Фінансова стійкість	Показники ліквідності, капіталізація банків, дотримання фінансової дисципліни підприємствами
Цифрова трансформація	Розвиток фінансових технологій, впровадження блокчейн-рішень, автоматизація фінансових процесів
Кібербезпека	Захист від фінансових кібератак, рівень цифрової компетентності персоналу
Нормативно-правове забезпечення	Внутрішні регуляторні акти, податкове законодавство, механізми протидії корупції
Інвестиційна політика	Джерела фінансування, залучення внутрішніх та іноземних інвесторів
Інноваційний розвиток	Впровадження новітніх фінансових технологій, розвиток цифрових навичок фахівців
Зовнішні фактори	
Глобалізаційні процеси	Вплив міжнародних фінансових ринків, інтеграція у світову економіку
Валютні ризики	Коливання валютних курсів, політика центрального банку щодо валюти
Міжнародні фінансові кризи	Вплив глобальних рецесій, банківських криз і фінансових бульбашок

Аналіз Таблиці 3.1 демонструє, що внутрішні фактори, такі як розвиток цифрової інфраструктури та інновації бізнес-моделей, створюють основу для стійкості національної економіки в умовах цифровізації. Вони дозволяють державі формувати замкнені цикли інноваційного розвитку, де інвестиції в людський капітал і технології безпосередньо впливають на конкурентоспроможність фінансової системи. Водночас регуляторне

середовище всередині країни визначає швидкість і якість впровадження цифрових інструментів, забезпечуючи захист від внутрішніх ризиків, таких як фрагментація ринку чи недостатня кібербезпека [61].

Зовнішні фактори, навпаки, формують глобальний контекст, у якому функціонує цифрова економіка. Міжнародні технологічні тренди та торгівля ІСТ-продуктами стимулюють інновації, але водночас підвищують вразливість до зовнішніх шоків, таких як кібератаки з боку іноземних акторів чи коливання на глобальних фінансових ринках. Урядові політики підтримки в інших країнах можуть як прискорювати інтеграцію, так і створювати бар'єри для національних гравців, що вимагає від держави активної участі в міжнародних цифрових ініціативах.

Економічні аспекти впливу проявляються через ринковий тиск як усередині країни, так і ззовні. Внутрішній тиск сприяє адаптації бізнесу до цифрових реалій, тоді як глобальні економічні потоки визначають доступ до капіталу та технологій. Це підкреслює необхідність гармонізації національних стратегій з міжнародними стандартами, щоб уникнути ізоляції та максимізувати вигоди від глобалізації.

Соціальні фактори відіграють ключову роль у прийнятті цифрових технологій. Внутрішнє середовище, включаючи культуру інновацій і рівень цифрової грамотності, визначає швидкість трансформації суспільства. Зовнішні соціальні тренди, такі як глобальна міграція талантів чи геополітичні зміни, впливають на доступність кваліфікованих кадрів і стабільність людського капіталу, що є критичним для фінансової системи в цифрову епоху.

Отже, механізм забезпечення економічної безпеки в умовах цифровізації та глобалізації має бути багат шаровим і гнучким, враховуючи взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх факторів. Його ефективність залежить від здатності держави не лише реагувати на загрози, але й *proactively* формувати середовище, де цифрова економіка стає драйвером сталого розвитку фінансової системи. Це вимагає постійного моніторингу, адаптації

регуляторних рамок і стратегічного партнерства на національному та міжнародному рівнях.

Висновки до третього розділу

1. Стратегія фінансової безпеки ФГ «Ярослава» має бути спрямована на ефективне управління фінансовими ризиками та захист ключових фінансових інтересів підприємства. Вона передбачає не лише створення умов для виявлення та усунення фінансових загроз, але й розробку чіткої стратегії розвитку підприємства, орієнтованої на збільшення обсягів реалізації продукції, модернізацію виробництва, підвищення якості продукції та загальну ефективність діяльності.

2. Для ТОВ «Ярослава» важливим є інтегрування всіх складових фінансової безпеки в єдину систему управління. Це дозволяє мінімізувати внутрішні та зовнішні ризики, підвищити ефективність фінансової діяльності та забезпечити стабільне функціонування підприємства в умовах динамічного економічного середовища.

3. Забезпечення економічної безпеки у фінансовій системі в умовах цифрової економіки та глобалізації потребує комплексного підходу, що охоплює нормативно-правове регулювання, фінансовий моніторинг, кібербезпеку, податковий контроль, грошово-кредитну політику, впровадження міжнародних стандартів, новітніх цифрових технологій і підвищення фінансової грамотності, реалізація яких базується на визначених принципах та завданнях.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У ході виконання кваліфікаційної роботи було досягнуто поставленої мети та виконано всі поставлені завдання, що дозволило комплексно розкрити теоретичні та практичні аспекти забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, а також обґрунтувати механізми підвищення його стійкості та ефективності функціонування в умовах мінливого зовнішнього середовища.

1. У ході дослідження встановлено, що фінансово-економічна безпека є інтегральною категорією, яка відображає здатність підприємства підтримувати стабільний фінансовий стан, протистояти загрозам та забезпечувати безперервність діяльності. Її структура включає такі ключові складові, як фінансова, виробнича, кадрова, інвестиційна, інформаційна, правова та інноваційна безпека. Визначено, що ефективне управління кожним компонентом формує підґрунтя для стабільності підприємства та його конкурентоспроможності.

2. Доведено, що механізм управління фінансовою безпекою є системним утворенням, яке поєднує інформаційно-аналітичні, організаційні, планові, контрольні, мотиваційні та регулятивні елементи. Взаємозв'язок між ними забезпечує безперервність процесу виявлення, оцінювання та нейтралізації фінансових ризиків. Особливу увагу приділено ролі внутрішнього контролю, ризик-менеджменту та фінансового планування як ключових інструментів підвищення рівня захищеності підприємства.

3. Визначено напрями та механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки, що підвищують стабільність та ефективність функціонування підприємства. Установлено, що стратегічними напрямками зміцнення фінансової безпеки є: оптимізація структури капіталу, диверсифікація фінансових потоків, впровадження сучасних методів управління ризиками, цифровізація управлінських процесів, розвиток системи внутрішнього аудиту, удосконалення кредитної політики та

підвищення прозорості фінансової інформації. Запропоновано механізми запобігання загрозам, які базуються на превентивній діагностиці та прогнозуванні фінансових ризиків.

4. Проведено організаційно-економічну характеристику ФГ «Ярослава» Синельниківського району Дніпропетровської області. В ході дослідження встановлено, що підприємство має стабільну виробничу діяльність, достатній земельний потенціал, сформовану виробничу структуру та кадрове забезпечення. Водночас було виявлено ряд проблем: залежність від ринкової кон'юнктури, сезонність, нестабільність доходів та підвищений рівень фінансових ризиків. Це підтвердило необхідність вдосконалення механізмів забезпечення фінансової безпеки підприємства.

5. Аналіз показав, що система економічної безпеки на підприємстві перебуває на стадії становлення, має фрагментарний характер і не охоплює всі напрями ризиків. Відзначено недостатній рівень автоматизації моніторингових процесів, нерозвиненість аналітичних функцій та відсутність чіткої системи внутрішнього контролю. Це створює передумови для формування сучасної служби безпеки з розширеним функціональним інструментарієм.

6. Фінансовий аналіз засвідчив як позитивні, так і проблемні тенденції у функціонуванні ФГ «Ярослава». На основі цього було розроблено концептуальну модель механізму забезпечення фінансової безпеки, яка включає стратегічні, тактичні та оперативні рівні управління, систему індикаторів фінансової стійкості, блок ризик-менеджменту, систему внутрішнього контролю та цифрову аналітику.

7. У ході дослідження встановлено, що нестабільність ринку, інфляційні процеси, логістичні обмеження та зміни в державній політиці є ключовими зовнішніми факторами, що впливають на фінансову безпеку аграрних підприємств. Визначено, що підвищення стійкості можливе завдяки адаптивному плануванню, диверсифікації діяльності, підвищенню

ліквідності, використанню страхування та впровадженню цифрових засобів моніторингу.

8. Сформована стратегія ґрунтується на інтеграції ризик-орієнтованого підходу, зміцненні фінансової стійкості, удосконаленні управління оборотними активами, модернізації бюджетування та переході до цифрових систем аналітики. Запропоновані стратегічні напрями спрямовані на мінімізацію втрат, оптимізацію фінансових потоків та забезпечення довгострокової ефективності.

9. На основі проведених досліджень розроблено цілісну систему фінансової безпеки, що поєднує внутрішні резерви підприємства та зовнішні інституційні механізми. Система передбачає: впровадження моніторингового центру, оцінку ключових ризиків, оптимізацію фінансової структури, удосконалення облікової політики, підвищення прозорості інформаційних потоків та використання цифрових платформ для аналізу показників безпеки.

10. Доведено, що цифровізація створює як можливості, так і нові загрози для фінансової системи. З одного боку, цифрові рішення підвищують доступність фінансових ресурсів, прискорюють обіг інформації та забезпечують прозорість операцій. З іншого - зростають ризики кіберзагроз, інформаційних атак та технічних збоїв. Встановлено, що для сталого розвитку важливим є створення інтегрованої системи кіберзахисту, удосконалення фінансового моніторингу та підвищення цифрової грамотності персоналу підприємств.

Проведене дослідження дозволило обґрунтувати теоретичні засади та практичні інструменти забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Розроблені пропозиції та механізми можуть бути використані ФГ «Ярослава» для підвищення стійкості до ризиків, оптимізації фінансової діяльності, зміцнення конкурентних позицій та забезпечення довгострокового розвитку в умовах економічної невизначеності й цифрової трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграрний сектор України: статистичний щорічник 2024. Київ: Держстат України, 2024. 280 с.
2. Андреева Т. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. Економіка та управління. 2018. № 3. С. 220–225.
2. Андреева Т. Управління фінансовою безпекою в умовах невизначеності. Фінанси України. 2020. № 4. С. 40–48.
3. Ареф'єва О. В. Фінансова стійкість підприємства. Київ: КНЕУ, 2017. 240 с.
4. Базилевич В. Д. Економічна теорія. Київ: Знання, 2019. 680 с.
5. Бланк І. А. Управління фінансами підприємства. Київ: Ніка-Центр, 2008. 656 с.
6. Бойко А. Концептуальні засади формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Анна Бойко // Фінансово-економічна безпека: теоретико-методичні засади та практичні інструменти управління / за заг. ред. Губарик О.М., Васільєва Л.М. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 12-20.
7. Бойко А. І. Механізми підтримки фінансової безпеки підприємств / А.І. Бойко // Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 154-155.
8. Бойко А. І. Аналіз фінансових результатів ФГ «Ярослава» за 2020–2024 роки. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. 45 с. (рукопис).
9. Борисов А. Б. Управління фінансовими результатами аграрних підприємств. Дніпро: ДДАЕУ, 2022. 256 с.
10. Бригхем Ю. Фінансовий менеджмент. Київ: Основи, 2018. 720 с.
11. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: навч. посіб. Житомир:

ЖДТУ, 2003. 412 с.

12. Василенко С. С. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств. Харків: ХНАУ, 2020. 198 с.

13. Волчанська Л. В. Удосконалення механізмів фінансової безпеки. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 160 с.

14. Вороніна О. О. Класифікація підходів до трактування фінансової безпеки підприємства. Науковий вісник Полісся. 2018. № 1. С. 150–155.

15. Геєць В. М. Економічна безпека України в умовах глобалізації. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2020. 300 с.

16. Гоблик В. В. Економічна безпека аграрних підприємств. Львів: ЛАУ, 2021. 180 с.

17. Горячева К. С. Інтеграція процесу управління та системи управління фінансовою безпекою. Вісник економіки. 2019. № 2. С. 5–10.

18. Гринько Т. В. Фінансовий контролінг. Харків: ХНЕУ, 2021. 240 с.

19. Губарик О. М. Облік і аудит в системі економічної безпеки. Дніпро: ДДАЕУ, 2023. 200 с.

20. Дзюба П. В. Ризик-менеджмент у фінансовій сфері. Київ: КНЕУ, 2022. 190 с.

21. Єршова Н. Ю. Концепція безпеки підприємства. Економіка і регіон. 2020. № 2. С. 50–55.

22. Журавльова І. В. Стратегічне управління фінансовою безпекою. Вісник КНУ. 2021. № 1. С. 30–35.

23. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансова безпека: ризиковий та стратегічний виміри. Львів: ЛНУ, 2021. 210 с.

24. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст. 365.

25. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 14.10.2014 № 1702-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 50. Ст. 2050.

26. Захарін С. В. Моніторинг фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2023. № 3. С. 60–65.
27. Івахненко В. М. *Фінансовий менеджмент*. Київ: Знання, 2019. 310 с.
28. Ігнатенко О. П. *Управління фінансами в аграрному секторі*. Одеса: ОДАУ, 2022. 215 с.
29. Картузов Є. П. *Механізм управління фінансовою безпекою підприємства*. Київ: КНЕУ, 2019. 180 с.
30. *Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010)*. Київ: Держстат України, 2010. 120 с.
31. Коваленко О. М. *Механізм забезпечення фінансової безпеки*. Харків: ХНУ, 2020. 195 с.
32. Козловський В. В. *Економічна безпека в умовах нестабільності*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 320 с.
33. Крупка М. І. *Фінансова стратегія підприємства*. Львів: ЛНУ, 2020. 180 с.
34. Лагутін В. Д. *Грошово-кредитна політика в системі економічної безпеки*. Київ: КНЕУ, 2021. 250 с.
35. Масюк Ю. В. *Цифровізація фінансової системи України*. *Фінанси України*. 2023. № 6. С. 15–25.
36. Мельник Л. Я. *Цифрова економіка: виклики та можливості*. Суми: СумДУ, 2023. 200 с.
37. *Міжнародний стандарт фінансової звітності (IFRS) 9. Фінансові інструменти*. Київ: МФУ, 2018. 120 с.
38. Мочерний С. В. *Економічна енциклопедія: у 3 т.* Київ: Академія, 2000. Т. 1. 864 с.
39. *Національний стандарт України ДСТУ 3021:2016. Фінансова звітність*. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 45 с.
40. Опарін В. М. *Фінансова безпека держави та підприємства*. Київ: КНЕУ, 2018. 280 с.

41. Орлов П. І. Інновації у фінансовому менеджменті. Київ: НАУ, 2022. 170 с.
42. Партин Г. О. Механізми забезпечення фінансової безпеки аграрного сектору. Київ: НААН, 2019. 145 с.
43. Петренко С. М. Кібербезпека фінансових систем. Харків: ХНУРЕ, 2023. 195 с.
44. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13–17. Ст. 112.
45. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств. Київ: КНЕУ, 2018. 480 с.
46. Пушкар М. С. Управлінський облік у системі фінансової безпеки. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 190 с.
47. Савчук В. П. Фінансовий менеджмент підприємств. Київ: Максимум, 2019. 480 с.
48. Скалюк Р. В. Ризики в аграрному виробництві. Житомир: ЖДТУ, 2021. 165 с.
49. Статистичний бюлетень Дніпропетровської області 2024. Дніпро: ГУ статистики, 2024. 150 с.
50. Терещенко О. О. Фінансова санція підприємства. Київ: КНЕУ, 2019. 260 с.
51. Ткач А. А. Антикризове управління. Тернопіль: ТНЕУ, 2021. 220 с.
52. Ткаченко Н. М. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств. Харків: ХНАУ, 2019. 220 с.
53. Уманців Ю. М. Блокчейн у фінансовій безпеці. Одеса: ОНУ, 2023. 160 с.
54. Філіпенко А. С. Глобалізація та економічна безпека. Київ: Знання, 2020. 290 с.
55. Хомин П. Я. Фінансовий аналіз аграрних підприємств. Львів: ЛАУ, 2022. 185 с.

56. Худолій Л. М. Управління фінансовою безпекою: теоретичні аспекти. Дніпро: ДДАЕУ, 2022. 175 с.
57. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова стійкість у цифровій економіці. Київ: КНЕУ, 2023. 210 с.
58. Чебанова М. С. Економіко-математичне моделювання в аграрному секторі. Одеса: ОДАУ, 2020. 200 с.
59. Череп А. В. Ризики в аграрному бізнесі. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 175 с.
60. Швиданенко Г. О. Стратегічний фінансовий менеджмент. Київ: КНЕУ, 2021. 260 с.
61. Яненко О. М. Податкове планування та безпека. Харків: ХНУ, 2022. 190 с.
62. Ярема Б. Р. Економічна безпека в умовах глобалізації. Львів: ЛНУ, 2023. 200 с.
63. Ястремська О. М. Економічна безпека підприємства. Харків: ХНЕУ, 2021. 210 с.